

Ιστορία του Τζανείου

Καίτη Διγαλάκη

Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου,
Συντονίστρια Διευθύντρια Μικροβιολογικού Εργαστηρίου,
ΓΝ Πειραιά «Τζάνειο»

Παραπομπή

Κ. Διγαλάκη. Ιστορία του Τζανείου. Επιστημονικά Χρονικά 2017;22(S1): 4-9

Πίσω από κάθε μεγάλο έργο υπάρχει ένα μεγάλο όραμα. Σ' ένα τέτοιο όραμα θεμελιώθηκε το Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά Τζάνειο πριν από 150 χρόνια. Στον αναπτυσσόμενο Πειραιά των μέσων του 19ου αιώνα (1845-1850), η ανάγκη ίδρυσης και λειτουργίας ενός δημοτικού νοσοκομείου ήταν αναγκαία. Στους προϋπολογισμούς του Δήμου Πειραιώς εκείνης της εποχής είχε εγκριθεί κονδύλι για την ίδρυση νοσοκομείου.

Η έλλειψη του νοσοκομείου αναφέρεται από τον **Φρούραρχο Πειραιώς**

Ίλαρχο Γ. Αγγελόπουλο στο έργο του "Στατιστική Πειραιώς", στο οποίο καταγράφει, στις αρχές της δεκαετίας του **1850**, με γλαφυρά λόγια την τραγική κατάσταση που διαμορφωνόταν στην πόλη του Πειραιώς: «Δυστυχώς η πόλις αύτη δεν απέκτησε άχρι σήμεραν τοιούτον τι φιλανθρωπικόν κατάστημα. Δια δε την έλλειψίν του, πολλοί πένητες κάτοικοι, και μάλιστα όσοι εκ των απόρων αλλοδαπών δεν έχουσι μεθ' εαυτών συγγενή τινα, στεροόμενοι της αναγκαίας δια την ασθένειάν των περιποιήσεως, αποθνήσκουν εις ελεεινήν ενίοτε κατάστασιν».

Η ανέγερση του πρώτου δημοτικού νοσοκομείου της πόλης δρομολογήθηκε το

1860, επί δημαρχίας Λουκά Ράλλη, κατόπιν της σχετικής μεγάλης δωρεάς/ κληροδοτήματος του **Νικήτα Τζάννε** (ή **Τζάννη**). Το σχετικό έργο δημοπρατήθηκε τον Απρίλιο του 1866, ο **θεμέλιος λίθος** του καταστήματος τέθηκε στις **24 Ιουλίου του 1866**, ενώ τα επίσημα **εγκαίνια** έγιναν στις **23 Ιουλίου του 1873** (επί δημαρχίας Δημητρίου Μουτζόπουλου).

Το δημοτικό νοσοκομείο Πειραιώς το οποίο ονομάστηκε Τζάνειο Νοσοκομείο προς τιμήν του μεγάλου ευεργέτη Νικήτα Τζάννε (ή Τζάννη) λειτούργησε αρχικά ως δημοτικό ίδρυμα, του οποίου τη διοίκηση ασκούσε το **Δημοτικό Αδελφάτο**, με την υποστήριξη και χρηματοδότηση του Δήμου Πειραιώς. Κύριος σκοπός του νοσοκομείου ήταν η παροχή δωρεάν περίθαλψης σε απόρους δημότες, γεγονός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν αναλογιστεί κάποιος ότι εκείνη την εποχή, στην ευρύτερη περιοχή Αθηνών-Πειραιώς, όπου λειτουργούσαν μόνον το Στρατιωτικό νοσοκομείο στην περιοχή Μακρυγιάννη, το Δημοτικό νοσοκομείο "Ελπίς" και το οφθαλμιατρείο Αθηνών. Προσέφερε ανακούφιση σε ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής του Πειραιώς που ταλαιπωρούνταν σε μόνιμη βάση από ασθένειες και επιδημίες (ελώδεις πυρετοί, τύφος κ.α.), ελλείπει

εμβολίων και σωστού συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης.

Το πρώτο νεοκλασικό κτίριο του **Τζανείου Νοσοκομείου**, από αρχιτεκτονικής απόψεως ακολουθούσε τη συγκεκριμένη συγκρότηση των δημοσίων κτιρίων, με έναν κεντρικό πυρήνα και δυο πλάγιες πτέρυγες. Η μελέτη κατασκευής του έργου (1865) πραγματοποιήθηκε από τον **δημοτικό μηχανικό Γερ. Μεταξά** με "*πολλήν ακρίβειαν και επιτυχίαν*", όπως τονιζόταν σε σχετική αναφορά του Δήμου Πειραιώς. Η **ανέγερση** του νοσοκομείου έλαβε χώρα κατά το διάστημα **1866-1869** σε επτά στάδια που περιελάμβαναν: τον σχηματισμό του περιβόλου, την ανοικοδόμηση ισογείου τμήματος του κεντρικού μετώπου με τις δυο συνεχόμενες ημι-πτέρυγες, την αποπεράτωση του υπολοίπου τμήματος του ισογείου, την καθ' ύψος επέκταση των δυο ημι-πτερυγών, την ανοικοδόμηση ενός ιερού ναού μεγαλύτερου του απαιτούμενου για να χρησιμοποιείται και από τους περίοικους και, τέλος, την κατασκευή μνημείου για τον δωρητή Νικήτα Τζάννε (ή Τζάννη) και τη σύζυγό του Ελένη στο κέντρο του περιβόλου. Η αρχική χωρητικότητα του νοσηλευτηρίου είχε σχεδιαστεί ώστε να επιτρέπει τη φιλοξενία **112 ασθενών** - υπό φυσιολογικές συνθήκες - και **περισσότερων από 150 ασθενών** σε έκτακτες περιπτώσεις επιδημιών.

Το νεοκλασικό οικοδόμημα του πρώτου Τζανείου Νοσοκομείου διέθετε στο ισόγειο και στο υπερυψωμένο υπόγειο **16 θαλάμους και 2 χώρους υγιεινής** πλακοστρωμένους με μαρμάρινες πλάκες Πεταλιών. Στο κατώτερο επίπεδο υπήρχαν η κουζίνα, το πλυσταριό και το φαρμακείο του νοσοκομείου. Στον δε περίβολο του κτιρίου είχε προβλεφθεί ειδικός χώρος για το πέρασμα των αμαξών. Στις απολήξεις των στεγών του κτιρίου και στο δώμα είχαν χρησιμοποιηθεί μαρμάρινες πλάκες από την Τήνο και τούβλα Μασσαλίας. Η μνημειακού τύπου επιβλητική είσοδος του νοσοκομείου, με μαρμάρινα κλιμακοστάσια, στηριζόταν σε τέσσερις κολώνες από λευκό μάρμαρο Τήνου, με βάσεις και κιονόκρανα δωρικού ρυθμού στην κορυφή της οποίας υπήρχε ένα επίσης μαρμάρινο επιβλητικό αέτωμα και ζωφόρος με την επιγραφή **"ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ"**, σε αρχαϊκή γραφή με επίχρυσα γράμματα.

Κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του Νοσοκομείου, την οργάνωση και συγκρότηση του ιδρύματος ανέλαβε ο Πειραιώτης καθηγητής Φαρμακολογίας και Παθολογικής Ανατομικής **Θεόδωρος Αφεντούλης** (Ζαγορά Πηλίου 1824 - Πειραιάς 1893) του οποίου η πολυσχιδής παρουσία συνδέθηκε άρρηκτα με την ιστορία του Τζανείου Νοσοκομείου στα τέλη του 19ου

αιώνα. Εκτός του προαναφερομένου Θεοδώρου Αφεντούλη - του οποίου το όνομα δόθηκε τιμητικά στην λεωφόρο Νοσοκομείου, νυν λεωφόρος Θ. Αφεντούλη - κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Τζανείου Νοσοκομείου τις υπηρεσίες του προσέφεραν ως ιατροί ο Βαυαρός **Κάρολος Θεόδωρος Ερρίκος Ράιν(χ)ολδ** - αρχίατρος του Βασιλικού Ναυτικού, ο Καθηγητής Χειρουργικής **Παύλος Ιωάννου**, ο χειρουργός υφηγητής του Πανεπιστημίου **Σπυρίδων Κοντολέων**, οι Πειραιώτες ιατροί **Κ. Βράτιμος, Βαλέριος Στάης, Βίκτωρ Οριγώνης**, ο μαιευτήρ **Δρίτσας**, ο **Στ. Χοϊδός**, ο **Κ. Νικολετόπουλος** κ.α.

Στα τέλη του 19ου αιώνα και ενώ είχαν προηγηθεί διάφορες συμπληρωματικές εργασίες, επεμβάσεις και μετασκευές στο αρχικό κτίριο που οικοδομήθηκε την περίοδο 1866-1869, το νοσοκομείο επεκτάθηκε με την **ανέγερση μιας νέας πτέρυγας (1898)** στην οποία εγκαταστάθηκε το χειρουργικό τμήμα του νοσοκομείου καθώς και δυο μικρότερα (το μαιευτικό και το οφθαλμολογικό) κατόπιν σχετικής πρώτης ενεργοποίησης του **κληροδοτήματος / δωρεάς του Δημητρίου Σαλεπούλα (ή Σαληπούλα ή Σαλιπούλα)**. Μέχρι τα 1900 στο Τζάνειο Νοσοκομείο, το οποίο εκείνη την εποχή (τέλη 19ου αιώνα / αρχές 20ου αιώνα) διέθετε περί τις 150 κλίνες παρέχοντας πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια

περίθαψη, λειτουργούσε μονάχα Παθολογική Κλινική.

Το 1914 Πρόεδρος του Αδελφάτου διορίστηκε ο **Εμμανουήλ Στάης**, ο οποίος εφάρμοσε τη σύγχρονη οργάνωση του νοσοκομείου και το νοσοκομείο άρχισε έκτοτε να λειτουργεί με τη μορφή περίπου που λειτουργεί σήμερα.

Κατά το έτος **1920**, ο Πειραιώτης μεγαλοβιομήχανος **Ευστάθιος Δηλαβέρης** συνέδραμε οικονομικά για την κατασκευή ενός περιπτέρου εξωτερικής κλινικής στον ακάλυπτο χώρο του νοσοκομείου στην οποία εγκαταστάθηκαν εξωτερικά ιατρεία διαφόρων ειδικοτήτων ενώ ο ίδιος, με σχετικές δωρεές, συνέδραμε για την ίδρυση του ακτινογραφικού και του ακτινολογικού τμήματος του νοσοκομείου. Ακολούθως, κατά την περίοδο **1925-1927** αποπερατώθηκε ακόμη μια πτέρυγα, της μαιευτικής κλινικής, η οποία υφίσταται έως τις ημέρες μας. Το κτίριο του Μαιευτηρίου κατασκευάστηκε με δαπάνες του Δήμου Πειραιώς, σε σχέδια του **μηχανικού Δ. Παρασκευά**, κατόπιν σχετικής προτάσεως του Αδελφάτου του Νοσοκομείου προς τον Δήμο Πειραιώς, το **1924**.

Κατά το έτος **1927**, έτος κατά το οποίο ο Εμμανουήλ Στάης ανέλαβε διοικητικός διευθυντής του Τζανείου Νοσοκομείου, στο νοσοκομείο λειτουργούσαν οι εξής τρεις κλινικές: **Χειρουργική, Παθολογική και**

Μαιευτική. Οι στατιστικές αναφορές όπως αυτές παρουσιάζονται στο ακόλουθο απόκομμα από τον ημερήσιο πειραϊκό Τύπο της εποχής αποδεικνύουν πως σε σχέση με το έτος 1925 είχε διπλασιαστεί ο αριθμός των νοσηλευθέντων εσωτερικών αρρώστων, ενώ ο αριθμός των προσερχόμενων στα εξωτερικά ιατρεία του νοσοκομείου είχε δεκαπλασιαστεί.

Σύμφωνα με την καταγραφή του (επομένου) έτους **1928**, το Τζάνειο Νοσοκομείο Πειραιώς διέθετε **18 ιατρούς**, διευθυντές και επιμελητές τμημάτων, και **8 βοηθούς**. Στις 10 Ιουνίου του ίδιου χρόνου (1928), έλαβαν χώρα τα **εγκαινία** του προαναφερόμενου κτιρίου του νέου **Μαιευτηρίου**, η ανέγερση του οποίου είχε ολοκληρωθεί με αρκετές δυσκολίες κατά το έτος 1927. Στο αριστερό άκρο της εξώθυρας υπήρχε εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα με χρυσά γράμματα η οποία ανέφερε: "*Αναστάσιος Π. Παναγιωτόπουλος, δήμαρχος Πειραιώς, θεμελίωσε την 5η Οκτωβρίου του 1925*", "*Τάκης Α. Παναγιωτόπουλος, δήμαρχος Πειραιώς, επεράτωσε την 3η Ιουνίου του 1928*."

Στον Μέγα Οδηγό Πειραιώς του **1929-1930**, το "Ζάννειο" Νοσοκομείο καταγράφεται επί της λεωφόρου Ζαννή 14 υπό τη διεύθυνση του Εμμανουήλ Β. Στάη και με τα εξής τμήματα: **Παθολογικό, Χειρουργικό, Ωτορινολαρυγγολογικό,**

Οφθαλμολογικό καθώς και Εξωτερικά Ιατρεία (Χειρουργικό, Παιδιατρικό, Μαιευτικό, Νευρολογικό, Ακτινολογικό και Μικροβιολογικό).

Λίγα χρόνια αργότερα, το **1934**, κατασκευάστηκε μια νέα πτέρυγα για το Χειρουργικό Τμήμα του Νοσοκομείου αξιοποιώντας περαιτέρω την χορηγία / δωρεά του Δημήτριου Σαλεπούλα. Το "**Σαλιπούλειον**", σε σχέδια εκ νέου του αρχιτέκτονα Δ. Παρασκευά, αποπερατώθηκε επί δημαρχίας **Σωτηρίου Στρατήγη**. Επί δημαρχίας Σ. Στρατήγη υπεγράφησαν συμφωνίες με το κράτος για τη χορήγηση επιπλέον πιστώσεων για την επέκταση και ριζική αναδιοργάνωση του Τζανείου Νοσοκομείου ταυτόχρονα με την κατάργηση του Προσφυγικού Νοσοκομείου (που λειτουργούσε στο κτίριο του Χατζηκυριάκειου Ορφανοτροφείου μετά την Μικρασιατική Καταστροφή).

Μεταπολεμικά, λόγω της σταδιακής ανάπτυξης του ιδρύματος και της αδυναμίας του Δήμου Πειραιώς να ανταποκριθεί οικονομικά στις απαιτήσεις και ανάγκες του νοσοκομείου, ο τότε δήμαρχος Πειραιώς **Γ. Ανδριανόπουλος** κατάφερε να χαρακτηριστεί το εν λόγω ίδρυμα ως **ΝΠΔΔ** υπό την επωνυμία "**Τζάνειο Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά**" (ΦΕΚ 254/53),

διατηρώντας παράλληλα τη δυνατότητα εκμετάλλευσης των κληροδοτημάτων του.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1960 (**1965**), το αρχικό νεοκλασικό κτίριο του Τζανείου Νοσοκομείου κατεδαφίστηκε και ξεκίνησε η **ανοικοδόμηση ενός νέου πενταώροφου κτιρίου** το οποίο εγκαινιάστηκε το 1971. Κατά την ίδια δεκαετία (**1960**) ιδρύθηκε η **Παιδιατρική Κλινική** του Τζανείου Νοσοκομείου και αναβαθμίστηκε σημαντικά η Ω.Ρ.Λ. Κλινική. Κατά τη **δεκαετία του 1970** στο Τζάνειο Νοσοκομείο θήτευσαν πολλοί λαμπροί επιστήμονες και ιατροί, μεταξύ των οποίων και ο **Γεώργιος Αυλάμης** που έδωσε νέα πνοή στην χειρουργική. Επίσης το νοσοκομείο πρωτοστάτησε σε διάφορα γεγονότα όπως λ.χ. η **ίδρυση του πρώτου στην Ελλάδα Ανοσολογικού εργαστηρίου (1976)** με διευθύντρια την **Αικατερίνη Κονιαβίτη - Χατζηγιαννάκη**, πρωτοποριακές **μεταμοσχεύσεις νεφρών την περίοδο 1977-1983**, με Διευθυντή τον **Ευάγγελο Χατζηγιαννάκη**, η **πρώτη εν Ελλάδι μεταμόσχευση μυελού των οστών (1978)** με τον υφηγητή **Εμμ. Χατζηγιαννάκη**. Την ίδια περίοδο (δεκαετία 1970) ιδρύθηκαν η **Καρδιολογική Κλινική**, η οποία αναδείχθηκε σε ευρωπαϊκού επιπέδου με τον υφηγητή **Διονύσιο Κόκκινο**, και η **Ορθοπαιδική Κλινική** με τον **Πάρη Γαλανό**,

καθώς και η δυναμική παρουσία του υφηγητή **Κυριάκου Κυριακού** ανέδειξαν το Τζάνειο νοσοκομείο σε διεθνές χειρουργικό κέντρο.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 (1988) έγιναν τα **εγκαίνια του νέου κτιρίου των Τακτικών Εξωτερικών Ιατρείων και των Γραφείων Διοικήσεως** του Τζανείου Νοσοκομείου, σε οικόπεδο έναντι του νοσοκομείου, στη συμβολή των οδών Αφεντούλη, Ζαννή και Ευεργετών. Το 1992 σύμφωνα με σχετική Υπουργική Απόφαση το νοσοκομείο ορίστηκε ως **Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά "Τζάνειο"** ενώ το 1999 ξεκίνησε η **ανέγερση μιας νέας πολώροφης πτέρυγας στη θέση του "Σαλιπούλειου"**. Με τον Νόμο 2889/2001 (Φ.Ε.Κ. 37/2-3-01) μετατράπηκε σε ανεξάρτητη αποκεντρωμένη μονάδα με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και

υπάγεται στο Γ.Π.Ε.Σ.Υ. Αττικής και νυν 2η ΥΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ & ΑΙΓΑΙΟΥ.

Στο πέρασμα των 150 χρόνων το ΓΝΠ ΤΖΑΝΕΙΟ με νέα, εκσυγχρονισμένη μορφή δίνει καθημερινά τη μάχη για τον άνθρωπο. Διευρυμένο σε κτιριακές εγκαταστάσεις, λειτουργίες, με επιστημονικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό έργο, αποτελεί πλέον έναν πολυδιάστατο εθνικό οργανισμό - σημείο αναφοράς στην υπηρεσία της Υγείας. Το όραμα για φροντίδα της Υγείας επεκτάθηκε πλέον στην προληπτική ιατρική, στην έγκαιρη και έγκυρη διάγνωση, σε πρωτοποριακές υπηρεσίες και θεραπείες, καθώς και στην εισαγωγή καινοτομικών ιατρικών πρακτικών που δεν υπηρετούν, απλά, την υγεία, αλλά και την ποιότητα ζωής των πολιτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1.Επιστημονικά Χρονικά, Έκδοση του Επιστημονικού Συμβουλίου του Γενικού Νοσοκομείου Πειραιά "Τζάνειο", Πανηγυρικό Τεύχος για τα 140 χρόνια από την ίδρυση του Νοσοκομείου. Πειραιάς, 2010
- 2."Πειραιάς 1834-1912", Σταματίνα Μαλικούτη, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς "Στατιστική Πειραιώς" (1852), Γ. Αγγελόπουλου, Ελεύθερη Σκέψις Γιάννη Χατζημανωλάκη: Οι Δήμαρχοι του Νεώτερου Πειραιά
- 3,"Πειραιάικό Λεύκωμα", Στ. Καραμπερόπουλος, Εκδόσεις Κοινωνικής, Πειραιάς, 2010
- 4.Μεγάλο Πειραιάικό Λεύκωμα, Χρήστου Πατραγά, Εκδόσεις Μυτιληναίος, Πειραιάς, 2004